

Szpital nr 1 „Technika” i jego szef okulistyki podczas Obrony Lwowa 1–22 listopada 1918 roku

Hospital No. 1 “Technika” and its head of ophthalmology during the Defense of Lviv on November, 1–22, 1918

Krzysztof Kopociński, Zbigniew Kopociński

Pododdział Okulistyczny 105. Kresowego Szpitala Wojskowego z Przychodnią; kierownik dr n. med. Krzysztof Kopociński

Streszczenie. Obrona Lwowa to jeden z najważniejszych epizodów w historii Polski. W dniach 1–22 listopada 1918 r. mieszkańcy miasta (głównie gimnazjaliści i studenci) walczyli z ukraińskimi żołnierzami Dmytra Wytowskiego, który przeprowadził zamach stanu. Polska służba zdrowia działała w oparciu o dwa główne szpitale: Szpital nr 1 „Technika” i Szpital nr 2 „Dwójka”. Komendantem Szpitala nr 1 był doc. dr Adam Ferdynand Czyżewicz (1887–1962), zaś od 11 listopada 1918 r. por. dr Aleksander Domaszewicz (1887–1948). Funkcję komendanta ds. administracyjno-wojskowych piastował por. Kazimierz Listowski (1892–1922). Ordynatorem oddziału ocznego był por. dr Juliusz W.S. Drak (1888–1966), asystent Kliniki Okulistycznej Uniwersytetu Lwowskiego, wychowanek profesora Emanuela Macheka. Znakomity lwowski okulista, dr Drak, bronił Lwowa kolejny raz we wrześniu 1939 r., tym razem przed Niemcami. Po 1945 r. zamieszkał we Wrocławiu, zmarł 17 sierpnia 1966 r., został pochowany na Cmentarzu Osobowickim.

Słowa kluczowe: Obrona Lwowa, Szpital Wojskowy nr 1, Juliusz Drak, Adam Czyżewicz, Politechnika Lwowska, Cmentarz Obrońców Lwowa

Abstract. The Defense of Lviv is one of the most important episodes in Polish history. From 1st to 22nd November 1918, civilian population of the city (mostly middle school and university students) fought against Ukrainian soldiers of Dmytro Wytowsky who made a coup d'état. Polish health service was acting based on two main hospitals: Hospital No. 1 “Technika” and Hospital No. 2 “Dwójka”. The commandant of Hospital No. 1 was Adam Ferdynand Czyżewicz, PhD (1887–1962), and since November 11, 1918, lieutenant Aleksander Domaszewicz, PhD (1887–1948). Lieutenant Kazimierz Listowski (1892–1922) served as the commandant for administrative and military affairs. The head of the ophthalmology ward was lieutenant Juliusz W.S. Drak, PhD (1888–1966), assistant at the Ophthalmological Hospital of the Lviv University, and a student of Professor Emanuel Machek. An excellent Lviv ophthalmologist Juliusz Drak defended Lviv again in September 1939, this time against German troops. After 1945, he moved to Wrocław. He died on August 17, 1966 and was buried in the Osobowicki Cemetery.

Key words: Adam Czyżewicz, defense of Lviv, Juliusz Drak, Military Hospital No. 1, Lviv Defenders Cemetery, Lviv University of Technology

Nadesłano: 8.08.2018. Przyjęto do druku: 17.09.2018

Nie zgłoszono sprzeczności interesów.

Lek. Wojsk., 2018; 96 (4): 384–392

Copyright by Wojskowy Instytut Medyczny

Adres do korespondencji

dr n. med. Zbigniew Kopociński

Pododdział Okulistyczny

105. Kresowy Szpital Wojskowy z Przychodnią

ul. Domańskiego 2, 68-200 Żary

tel. +48 684 707 862

e-mail: zkopocinski@wp.pl

Szpital nr 1 „Technika” w czasie Obrony Lwowa

W nocy z 31 października na 1 listopada 1918 r. ukraińskie oddziały pod dowództwem Dmytra Wytowskiego

rozpoczęły zbrojne przejmowanie głównych punktów strategicznych we Lwowie: ratusza, rynku, cytadeli, kościół Ferdynanda, Wysokiego Zamku, dworca itp. W odpowiedzi na agresywne działania strony ukraińskiej natychmiast ukonstytuowała się Naczelna Komenda

Rycina 1. Politechnika Lwowska, dawny Szpital nr 1 „Technika”, Lwów, ul. Sapiehy, 2017 r. (fot. Z. Kopociński)

Figure 1. Lviv University of Technology, former Hospital No. 1 “Technika”, Lviv, Sapiehy street, 2017 (photograph by Z. Kopociński)

Obrony Lwowa (NKOL) pod dowództwem kpt. Czesława Mączyńskiego (1881–1935), której Szefem Sanitarnym został por. dr Lesław Ignacy Węgrzynowski (1885–1956). Do walki o swoje ukochane miasto stanęła ludność cywilna, w dużej mierze niezwykle ofiarna młodzież szkolna, gimnazjalna i studencka (Orleńscy Lwowski), stąd starcia zbrojne były bardzo zacięte i krwawe, okupione znaczną liczbą zabitych i rannych. Dopiero 19 listopada 1918 r. przedstawiciele Ukraińskiej Rady Narodowej i Polskiego Komitetu Narodowego zawarli porozumienie dotyczące ochrony rannych i poległych, w myśl którego szpitale zostały wyłączone z bezpośrednich działań wojennych i miały prawo utrzymywać załogę złożoną z 15 żołnierzy, zaś po każdym starciu pięciosobowe patrole sanitarne z flagą Czerwonego Krzyża mogły bezpiecznie zabierać swoich rannych i zabitych [1-4].

Szefowi Sanitarnemu NKOL podlegały dwa główne zakłady lecznicze: Szpital nr 1 „Technika”, zlokalizowany w budynku Politechniki Lwowskiej, i Szpital nr 2, umiejscowiony w obiektach Domu Inwalidów przy ulicy Kleparowskiej. W momencie rozpoczęcia walk w Politechnice Lwowskiej stacjonował austriacki 1. Wojskowy Szpital Rezerwowy (“Der I. K.u.K. Reservespital”) pod dowództwem lekarza chirurga, płk. Henryka Hilgenreinera (1870–1954). 2 listopada 1918 r. oddział pod

Rycina 2. Pptk prof. Adam Ferdynand Czyżewicz (1887–1962), pierwszy komendant i naczelny chirurg Szpitala nr 1 „Technika”, podczas Obrony Lwowa w listopadzie 1918 r. (źródło: Niciejka SS. Cmentarz Obrońców Lwowa. Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990: 33)

Figure 2. Lt. col. Professor Adam Ferdynand Czyżewicz (1887–1962), first commandant and chief surgeon of Hospital No. 1 “Technika” during the Defense of Lviv in November 1918 (after Niciejka SS. Cmentarz Obrońców Lwowa. Issued by Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990: p. 33)

dowództwem Ludwika Wasilewskiego przejął tę placówkę, co umożliwiło organizację na jej bazie polskiego szpitala wojskowego, który początkowo przyjął nazwę „Szpital Wojsk Polskich na Technice” (biała tablica z amaryntowymi literami o takiej treści zawisła na gmachu Politechniki), a z czasem stał się bardziej znany jako Szpital nr 1 „Technika”. Warto podkreślić, że był to duży sukces polskiego sanitariatu, gdyż placówka ta była dobrze wyposażona i zorganizowana przez wojsko austriackie, zaś jej komendant był przede wszystkim lekarzem i oddał cenne usługi stronie polskiej, uczestnicząc w pielęgnacji rannych i chorych.

Rycina 3. Plk prof. Aleksander Domaszewicz (1887–1948), od 11 listopada 1918 r. komendant Szpitala nr 1 „Technika”, podczas Obrony Lwowa (źródło: Wawrzukowicz E, Klink J, eds. Obrona Lwowa 1–22 listopada 1918. Organizacja listopadowej Obrony Lwowa. Ewidencja uczestników walk. Lista strat. Tom III. Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 1994: 96)

Figure 3. Col. Professor Aleksander Domaszewicz (1887–1948), since November 10, 1918, commandant of Hospital No. 1 “Technika”, during the Defense of Lviv (after Wawrzukowicz E, Klink J, eds. Obrona Lwowa 1–22 listopada 1918. Organizacja listopadowej Obrony Lwowa. Ewidencja uczestników walk. Lista strat. Vol. III. Oficyna Wydawnicza Volumen, Warsaw 1994: p. 96)

Pierwszym polskim komendantem szpitala został doc. dr Adam Ferdynand Czyżewicz (1887–1962), który 10 listopada 1918 r. zdał komendę na ręce por. dr. Aleksandra Domaszewicza (1887–1948), sam wciąż pozostając naczelnym chirurgiem placówki. Funkcję komendanta ds. administracyjno-wojskowych objął por. san. Kazimierz Listowski (1892–1922) [1,5,6].

Warto podkreślić, że komendanci placówki zarówno swą postawą podczas Obrony Lwowa, jak i późniejszymi dokonaniai życiowymi zapisali się niezwykle pozytywnie na kartach polskiej historii. Adam F. Czyżewicz był znanym ginekologiem, w chwili wybuchu walk we Lwowie asystentem Kliniki Położniczo-Ginekologicznej

Rycina 4. Cmentarz w rejonie Szpitala nr 1 „Technika”, Lwów, 1918 r. (źródło: Nicieja SS. Cmentarz Obrońców Lwowa. Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990: 68)

Figure 4. Cemetery near Hospital No. 1 “Technika”, Lviv, 1918 (after Nicieja SS. Cmentarz Obrońców Lwowa. Issued by Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warsaw–Krakow 1990: p. 68)

Uniwersytetu Lwowskiego. W 1920 r. uzyskał nominację na profesora i objął kierownictwo Kliniki Położniczo i Chorób Kobięcych Uniwersytetu Warszawskiego. Za swą ofiarną służbę ojczyźnie mianowany do stopnia podpułkownika, odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Walecznych, Krzyżem Obrony Lwowa i Odznaką Honorową „Orłęta” [7,8].

Drugi z kolei komendant, Aleksander Domaszewicz, to doświadczony i zaprawiony w boju lekarz wojskowy, który w latach 1915–1917 był dowódcą szpitala polowego I Brygady Legionów, zaś w okresie międzywojennym posłem na Sejm III i IV kadencji oraz prezesem Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (BBWR). Po 1945 r. jako profesor kierował Kliniką Neurochirurgiczną Uniwersytetu Warszawskiego. Za swą ofiarną służbę mianowany do stopnia pułkownika, odznaczony m.in. Krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Obrony Lwowa i dwukrotnie Krzyżem Walecznych [9].

Szpital Wojskowy nr 1 „Technika” dysponował następującymi oddziałami: chirurgicznym, wewnętrznym, neurologicznym, ocznym, usznym, chorób zakaźnych i dentyścym. Placówka posiadała kolumnę sanitarno-transportową samochodową i wozową, dobrze zaopatrzoną aptekę oraz magazyny, spiżarnię i kuchnię. Zakład główny mieścił się w budynku Politechniki, dysponował również filiami poza stałą siedzibą: w internacie im. Piramowicza przy ulicy 6 listopada, w zakładzie karnym dla kobiet oraz gimnazjum ruskim przy ulicy Sapiehy. Działem chirurgicznym kierował naczelnny chirurg szpitala, doc. dr Adam F. Czyżewicz, którego wspierał prof. Hilary Schramm (1857–1940). Oddział laryngologiczny prowadził mjr prof. Teofil Zalewski (1872–1953),

Rycina 5. Kpt. dr Juliusz W.S. Drak (1888–1966), Lwów, 1912 r. (dzięki uprzejmości Barbary Drak)

Figure 5. Capt. Juliusz W.S. Drak, PhD (1888–1966), Lviv, 1912 (courtesy of Barbara Drak)

oddział okulistyczny por. dr Juliusz Drak (1888–1966), zaś oddział neurologiczny kpt. doc. dr Jakub Rothfeld (1884–1971). Na oddziale internistycznym prym wiódł mjr doc. dr Wincenty Czernecki (1876–1960), wspierany przez prof. Juliusza Karola Marischlera (1869–1931). Opiekę nad pacjentami stomatologicznymi sprawował por. Zygmunt Manovarda de Jana (1889–1938). W szeregach kadry lekarskiej tworzącej załogę placówki znaleźli się również m.in. Tadeusz Walichiewicz (1877–1954), Andrzej Kończacki, kpt. dr Ludwik Csala (zastąpił w 1931 r. podczas słynnego procesu Rity Gorgonowej, oskarżonej o zabójstwo swej pasierbicy, był lekarzem dokonującym oględzin zwłok zamordowanej w podlwowskich Brzuchowicach Elżbiety Zarembianki), dr Janina Morawiecka i kpt. dr Józef Aleksiewicz (1884–1957) [1,10].

Warto podkreślić, że nie było najmniejszego problemu z obsadą personalną szpitala, choć praca w placówce nie należała do łatwych i była obciążona dużym ryzykiem związanym zarówno z możliwością infekcji chorobami zakaźnymi (szalały epidemie duru plamistego, grypy hiszpanki, jaglicy itp.), jak i ostrzałem przez Ukraińców,

Rycina 6. Grób Juliusza i Zofii Drak, Cmentarz Osobowicki we Wrocławiu, 2018 r. (fot. Z. Kopociński)

Figure 6. Gravestone of Juliusz and Zofia Drak, Osobowicki Cemetery in Wrocław, 2018 (photograph by Z. Kopociński)

którzy nie przestrzegali konwencji międzynarodowych ani umów zawieranych z polską stroną i wielokrotnie atakowali obiekty oznaczone znakiem Czerwonego Krzyża.

Możliwość wstąpienia w szeregi Polskiej Wojskowej Służby Zdrowia sprawiła, że dziesiątki młodych kobiet „szturmowały” Politechnikę, prosząc komendanta szpitala o przyjęcie w skład załogi. Jak wspominał hrabia Maurycy Mycielski, weteran Obrony Lwowa, pełniący w Szpitalu nr 1 funkcję magazyniera depozytów żołnierskich: „...Przykład garści młodzieży (...), która dokonała była odbicia VI dzielnicy, działał tak podniecająco na ludność cywilną, że każdy garnął się do służby w wojsku, a beczynne siedzenie w domu uważane było za wstyd i hańbę...”.

Obsadę personalną placówki wzmacniali również byli jeńcy wojenni (Włosi, Serbowie, Rosjanie) przejęci jeszcze z załogi austriackiej, którzy wykonywali liczne czynności pomocnicze. Dużym problemem podczas Obrony Lwowa był brak prądu, co wymuszało na personelu pracę przy świecach i lampach naftowych (w późniejszym okresie udało się pozyskać agregat prądotwórczy) [6].

Oddział oczny Szpitala Nr 1 i jego ordynator

Działania wojenne niosą ze sobą nieuchronnie liczne przypadki uszkodzeń narządu wzroku. Izolowane urazy oczu oczywiście nie zagrażają bezpośrednio życiu, lecz stanowią potencjalne źródło trwałego ciężkiego kalectwa w postaci ślepoty. Lata 1916–1917 we Lwowie przyniosły prawdziwą lawinę pacjentów z uszkodzeniem aparatu widzenia w wyniku różnego rodzaju eksplozji, ostrzału bezpośredniego czy ran spowodowanych odłamkami. Z ponad 1000 okaleczonych osób większość stanowili nieletni (w wieku 8–18 lat), co mogło

wskazywać również na niebezpieczną zabawę niewypa-
tami czy amunicją jako źródło nieszczęścia.

Z podobnymi problemami musiał się zmierzyć por.
dr Juliusz Drak, ordynator oddziału ocznego Szpitala nr 1
„Technika”, dla którego dodatkowym poważnym proble-
mem była szerząca się wówczas epidemia jaglicy, czyli
groźnej choroby zakaźnej oczu. Na szczęście dla pacjen-
tów był to dobrze wykształcony okulista, wywodzący się
ze słynnej „lwowskiej szkoły okulistycznej” prof. Emanu-
ela Macheka (1852–1930). Warto z całą pewnością przed-
stawić bliżej sylwetkę tego lekarza, który bez chwili wa-
hania dołączył do załogi Szpitala nr 1 „Technika”, by bro-
nić polskiego Lwowa [1,11].

Juliusz Władysław Seweryn Drak urodził się 8 sierp-
nia 1888 r. we Lwowie, w rodzinie Juliusza i Jadwigi
Drak. Jego ojciec był cenionym urzędnikiem lwowskiej
Izby Skarbowej, toteż sytuacja materialna rodziny była
bardzo dobra, co umożliwiło zapewnienie chłopcu od-
powiedniego wykształcenia. Młody Juliusz ukończył
w 1906 r. renomowane C.K. IV Gimnazjum we Lwowie,
po czym rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Uni-
wersytetu Lwowskiego (ówcześnie pod nazwą C.K. Uni-
wersytet imienia Cesarza Franciszka I). Dyplom doktora
wszech nauk lekarskich uzyskał w 1912 r. Jego ulubioną
dziedziną była okulistyka, toteż w tym kierunku postano-
wił rozwijać swą karierę zawodową. W latach 1914–1921
był asystentem w lwowskiej Klinice Okulistycznej kiero-
wanej przez prof. Emanuela Macheka. Jego współpra-
cownikami byli doc. dr Wiktor Feliks Reis (1875–1943),
dr Albin Musiał (1886–1959) i dr Janina Mikulińska.

Zdobywanie specjalizacji w zakresie chorób oczu
i pracę naukową godził z prowadzeniem praktyki lekar-
skiej przy ulicy Nabelaka 17 we Lwowie, co zapewniało
mu godziwą egzystencję. Korzystając z doświadczenia
i talentu edukacyjnego swoich mistrzów i starszych ko-
legów, w ciągu kilku lat stał się dobrym i cenionym oku-
listą. Warto szczególnie mocno podkreślić, że w tym cza-
sie Emanuel Machek należał do grona czołowych świato-
wych okulistów, którego dokonania wraz z całym zespó-
łem współpracowników klasyfikowały w 1914 r. lwowską
Klinikę Okulistyczną według międzynarodowej statysty-
ki Nagla na 4. pozycji w świecie, po Berlinie, Amsterda-
mie i Nowym Jorku (która współczesna polska klinika
mogłaby choć zbliżyć się do tego wyniku?!). Jak każdy
uczeń Macheka, Juliusz Drak nie zaniedbywał również
pracy naukowej, opublikował kilka prac kazuistycznych,
w tym m.in. „Gruźlak torbielowaty rąbka spojówki”
(1925), „Rzęsa w komorze przedniej z guzem tęczówki
po urazie” (1926), „Przypadek śródbłoniaka marszczki
półksiężycowatej” (1927) [1,11-18]. Po wybuchu I wojny
światowej w ramach pospolitego ruszenia został wcie-
lony do C.K. armii w charakterze lekarza 3. Wojskowego
Szpitala Rezerwowego („Der III. K.u.K. Reservespital”),
gdzie służył do 12.12.1915 r.

W momencie wejścia Rosjan do Lwowa 4 września
1914 r. placówka ta została oficjalnie przekazana na po-
trzeby Komitetu Czerwonego Krzyża, który w Klinice
Okulistycznej urządził V pawilon chirurgiczno-okulistycz-
ny pod kierunkiem ginekologa dr. Rudolfa Brejtera. Pa-
cjentami okulistycznymi zajmowali się dr Juliusz Drak
i dr Albin Musiał. W trakcie Obrony Lwowa 18 listopada
1918 r. ówczesny por. dr Juliusz Drak objął szefostwo od-
działu ocznego Szpitala nr 1 „Technika”, gdzie pełnił obo-
wiązki aż do 1 maja 1919 r., czyli zakończenia oblężenia
Lwowa przez Ukraińców. Wśród jego pacjentów byli za-
równo bezpośredni uczestnicy walk we Lwowie, jak i żo-
łnierze biorący udział w odsieczy, a także ludność cywilna
(bez względu na narodowość – także Rusini). Większość
stanowili ludzie z różnego rodzaju urazami powstałymi
w wyniku działania ciał obcych będących wynikiem eks-
plozji czy ostrzału: rany powierzchowne i głębokie po-
wiek oraz ścian gałek ocznych, ciała obce rogówki i spo-
jówek, ciała obce wewnątrzgałkowe, różnego rodzaju za-
palenia, w tym zakażenia jaglicą, itp.

Po zakończeniu oblężenia Lwowa por. dr Juliusz Drak
został na krótko przydzielony do Dowództwa Żandarme-
rii we Lwowie, zaś od 8 maja 1919 r. wszedł w skład za-
łogi Szpitala Polowego nr 601. 22 czerwca 1919 r. zasilł
szeregi Szpitala Okręgowego we Lwowie, gdzie służył
przez kolejne sześć miesięcy. Z początkiem 1920 r. ob-
jął funkcję lekarza batalionu zapasowego 40. Pułku Pie-
choty Dzieci Lwowskich – jednostki, która zdobyła wów-
czas Różany i Kopytyńce. W końcu marca 1920 r. trafił
na kilka dni do batalionu Zapasowego 39. Pułku Piecho-
ty Strzelców Lwowskich w Jarosławiu, z którego został
skierowany do służby w Szpitalu Wojskowym w Jaro-
sławiu, gdzie przebywał do 27 sierpnia 1920 r. Dowódcy
obu tych jednostek wysoko ocenili jego postawę pod-
czas przełomowych dni polskiej ofensywy w trakcie bi-
twy warszawskiej. Z końcem sierpnia 1920 r. objął funk-
cję lekarza w 51. Pułku Piechoty Strzelców Kresowych,
który w tym czasie toczył ciężkie boje w rejonie miej-
scowości Przemyślany oraz Świrz i nad rzeką Gnifa Lipa.
Z frontu powrócił do Lwowa 28 października 1920 r., by
na cztery miesiące ponownie zasilić załogę miejscowe-
go Szpitala Okręgowego. Następnie przywdział żółty
otok i barwy 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich, obejmując
funkcję lekarza Szwadronu Zapasowego. Z krótką prze-
rwą w jednostce tej, zwanej maskotką Lwowa i ulubio-
nym pułkiem miasta Semper Fidelis, służył aż do demo-
bilizacji 29 lutego 1922 r. Za swą ofiarną postawę w trak-
cie działań wojennych został awansowany do stopnia
kapitana ze starszeństwem z 1 czerwca 1919 r. i odzna-
czony Krzyżem Obrony Lwowa (I.2846), Odznaką Hono-
rową „Orleńską” i Odznaką za Pobyt na Froncie. Po demo-
bilizacji przydzielono go jako oficera rezerwy do 2. ba-
talionu sanitarnego w Lublinie, a w 1937 r. przeniesiono
ewidencyjnie do Kadry Zapasowej 6. Szpitala Okręgo-
wego im. Króla Jana III Sobieskiego we Lwowie [11,19].

W okresie dwudziestolecia międzywojennego dr Juliusz Drak prowadził dobrze prosperującą prywatną praktykę okulistyczną przy ulicy Syskustuskiej 56 (I piętro), gdzie ordynował w godzinach 11.00–13.00 i 14.00–17.00. Pracował także w ramach ubezpieczalni w ambulatorium okulistycznym przy ulicy Fredry 2.

Okres pokojowego i bezpiecznego istnienia trwał niepełna 20 lat. Był to zapewne jeden z najbardziej szczęśliwych epizodów życia Juliusza Draka. 27 sierpnia 1939 r., będąc jako 51-latek przeniesiony już do grupy pospolitego ruszenia, w obliczu zagrożenia niemieckiego został ponownie zmobilizowany do czynnej służby wojskowej przez Kadre Zapasową 6. Szpitala Okręgowego we Lwowie. Podczas tragicznej kampanii wrześniowej 1939 r. po raz drugi w swoim życiu bronił Lwowa, tym razem przed Niemcami. Na mocy paktu Ribbentrop–Mołotow Lwów, który oparł się germańskiemu najeźdźcy, ze względu na beznadziejną sytuację taktyczną został poddany Sowietom.

27 września 1939 r. kpt. dr Juliusz Drak został zwolniony ze służby wojskowej, co sygnował swym podpisem w jego książeczce wojskowej komendant szpitala ppłk dr Zygmunt Sawicki (1888–1940), aresztowany miesiąc później przez NKWD i zamordowany. W ten sposób lwowski okulista zdołał uniknąć zatrzymania przez sowieckie służby specjalne i śmierci w Katyniu, gdzie straciło życie wielu jego kolegów. Wraz z rodziną przeżył trudny czas okupacji i masowych mordów dokonywanych przez ukraińskich nacjonalistów. Po 1945 r., podobnie jak duża część lwowskiego świata naukowego, trafił na tzw. Ziemię Odzyskaną, do Wrocławia [11,20,21]. W stolicy Dolnego Śląska był jednym z wielu kresowych pionierów wrocławskiej medycyny; pracował m.in. w Przychodni Obwodowej nr 2.

W życiu prywatnym tworzył udany związek małżeński z Zofią Antoniną Schally (1901–1967), siostrą Szefa Gabinetu Wojskowego Prezydenta RP, gen. bryg. Kazimierza Piotra Schally. Warto zauważyć, iż siostrzeniec Zofii Drakowej, Andrzej Wiktor Schally, to także lekarz i biochemik, który w 1977 r. został laureatem Nagrody Nobla w dziedzinie medycyny za odkrycie zjawiska wydzielania hormonów w podwzgórze mózgu.

Doktor Juliusz Drak był zamiłowanym podróżnikiem oraz znawcą i propagatorem języka esperanto, którego twórcą był inny polski okulista, dr Ludwik Zamenhof (1859–1917). Syn Juliusza i Zofii Drak, który zgodnie ze zwyczajem rodzinnym także otrzymał imię Juliusz (1921–1978), kontynuował zawodową tradycję rodzinną i pracował jako lekarz w stolicy Dolnego Śląska. Wnuk bohaterskiego Obrońcy Lwowa, Andrzej Drak, również poszedł w ślady swego ojca i dziadka, był znakomitym chirurgiem, ordynatorem oddziału chirurgii urazowej w Szpitalu im. Marciniaka we Wrocławiu.

Głowa tej wspaniałej, wielopokoleniowej rodziny lekarskiej, kpt. dr Juliusz Władysław Seweryn Drak,

znakomity okulista wywodzący się z „lwowskiej szkoły okulistycznej”, wychowanek prof. Emanuela Macheka, podczas Obrony Lwowa ordynator oddziału ocznego Szpitala nr 1 „Technika”, zmarł 17 sierpnia 1966 r. i dwa dni później został pochowany na Cmentarzu Osobowickim we Wrocławiu, pole 41, rząd 2, grób 455 A [11,22].

Podsumowanie

Szpital nr 1 „Technika” dzięki postawie jego kadry podczas Obrony Lwowa zapisał się złotymi zgłoskami na kartach historii polskiej wojskowej służby zdrowia. W wyniku haniebnych traktatów w Jałcie i Poczdamie całe kresy wschodnie wraz z Lwowem zostały zagarnięte przez ZSRR. Przez niemal pół wieku nie można było wymienić nawet nazwy „Lwów”, nie wspominając o oddawaniu czci bohaterskim żołnierzom miasta Zawsze Wiernego Rzeczypospolitej. Najwyższy czas przywrócić należne miejsce w panteonie polskich bohaterów narodowych Obrońcom Lwowa, w tym załogom szpitali wojskowych, z narażeniem własnego życia ratującym mieszkańców lwiego grodu. Szczególnie mocno należy podkreślić, iż podczas walk zginęło lub zmarło w wyniku ran 439 żołnierzy i członków wojskowej służby sanitarnej, w tym 8 lekarzy. W setną rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości, a zarazem Obrony Lwowa w listopadzie 1918 r., naszym obowiązkiem jest wyciągnąć z mroku niepamięci także sylwetkę lwowskiego okulisty, niezbyt znaczącej postury (167 cm wzrostu), ale ogromnego ducha i woli walki. Gdy rozgorzał bój o jego miasto, nie zawałał się ani na chwilę i dołączył do załogi polskiego szpitala wojskowego, bez mobilizacji i prawnego przymusu, jedynie z potrzeby serca [3,11]. W taki sposób wychowywano kresową młodzież, bo w rodzinach lwowskich patriotyzm i służba ojczyźnie były zawsze na pierwszym miejscu. Udzielał pomocy lekarskiej wszystkim potrzebującym, także osobom innej narodowości, w tym będącym wówczas źródłem agresji Rusinom (Ukraińcom). Bez cienia wątpliwości można stwierdzić, że dr Juliusz Drak powinien być wzorem dla wszystkich współczesnych lekarzy wojskowych, zwłaszcza okulistów.

Inskrypcja na grobie, w którym jest pochowany wraz z żoną, informuje przechodnia, że oboje byli lwowiakami, a doktor parał się okulistyką. Niestety nie ma wzmianki o tym, iż spoczywa tam oficer Wojska Polskiego i dwukrotny Obrońca Lwowa. Przykład ten jest niewątpliwie inspiracją do zastanowienia się nad możliwością przyjęcia odpowiednich rozwiązań prawnych przez władze państwowe (samorządowe), zapewniających oznaczenie symbolem Krzyża Obrony Lwowa wszystkich zachowanych grobów Obrońców Lwowa w Polsce, a jednocześnie przejęcie przez Zarząd Cmentarzy obowiązku ich utrzymania, aby zapobiec likwidacji grobów bohaterów w przypadku bezpotomnej śmierci ich krewnych.

W ten sposób udałooby się uratować groby osób szczególnie zasłużonych dla ojczyzny, a umieszczony na nich symbol Krzyża Obrony Lwowa (oczywiście za zgodą rodziny) byłby swoistym wyróżnieniem i nawiązaniem do zwyczaju przyjętego we Lwowie, gdzie na każdym nagrobku Cmentarza Obrońców Lwowa był napis „Obrońca Lwowa”, będący dla każdego lwowiaka największą nobilitacją.

Piśmiennictwo

1. Wojtkiewicz-Rok W. Lata chwały i dni grozy. Studia nad dziejami Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012: 19–23, 176–189
2. Nicieja SS. Cmentarz Obrońców Lwowa. Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1990: 32–34
3. Klimecki M. Lwów 1918–1919. Wyd. Bellona, Warszawa 2011: 8–59, 137–138
4. Kopociński K, Kopociński Z, Jeśman Cz. 60. rocznica śmierci mjr. dr. Lesława Ignacego Węgrzynowskiego (1885–1956) – Szefa Sanitarnego Naczelnej Komendy Obrony Lwowa. Lek Wojsk, 2016; 94 (3): 304–305
5. Wawrzukowicz E, Klink J, eds. Obrona Lwowa 1–22 listopad 1918. Organizacja listopadowej Obrony Lwowa. Ewidencja uczestników walk. Lista strat. Tom III. Oficyna Wydawnicza Volumen, Warszawa 1994: 296–306
6. Mycielski M. Szpital Wojsk Polskich na Technice (wspomnienie z czasów oblężenia Lwowa). Lublin 1921: 3–20
7. Waszyński E, Obara M. Sylwetki zasłużonych ginekologów polskich. Polskie Towarzystwo Ginekologiczne Oddział w Poznaniu, Poznań 1991: 31–33
8. Szarejko P. Słownik lekarzy polskich XIX wieku. T. III. Wyd. Naukowe Semper, Warszawa 1995: 107–109
9. Łoza S, ed. Czy wiesz, kto to jest? Wyd. Głównej Księgarni Wojskowej, Warszawa 1938: 148
10. Draus J. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret kresowej uczelni. Wyd. Księgarnia Akademicka, Kraków 2007: 24, 275, 287
11. Materiały archiwalne udostępnione dzięki uprzejmości Barbary Drak
12. Nicieja SS. Cmentarz Łyczakowski we Lwowie w latach 1786–1986. Wyd. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1989: 131
13. Sprawozdanie Dyrekcji C.K. IV Gimnazjum we Lwowie za rok szkolny 1905. Lwów 1905: 64
14. Kalendarz Lwowskiego Towarzystwa Ratunkowego na rok 1914. Lwów 1914: 114
15. C.K. Uniwersytet imienia Cesarza Franciszka I we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1914–1915. Lwów 1914: 41
16. C.K. Uniwersytet imienia Cesarza Franciszka I we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1916–1917. Lwów 1917: 48
17. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie. Skład Uniwersytetu w roku akademickim 1919/1920. Lwów 1920: 39
18. Melanowski WH. Rys dziejów okulistyki w Polsce. Warszawa 1948: 55
19. Beck A. Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie podczas inwazji rosyjskiej w roku 1914/15. Lwów 1935: 42–43
20. Chwila. Dziennik dla spraw politycznych, społecznych i kulturalnych. Lwów, 1934; Rok XVI, nr 5433a: 16
21. Ilustrowany informator miasta Lwowa ze spisem miejscowości wojew. Lwowskiego na rok 1939, Lwów 1939: 20, 35
22. Relacja Barbary Drak z 7 lutego 2018 r.

10 WYDANIE

empendium

Zamówienia i informacje
telefonicznie

– 800 888 000 (nr bezpłatny)

– 12 293 40 80

na stronie: ksiegarnia.mp.pl

Cena: 260 zł

Dla prenumeratorów:

– oprawa miękka: 150 zł

– oprawa twarda: 190 zł

Interna Szczeklika 2018

10 WYDANIE

empendium

Zamówienia i informacje:

telefonicznie

– 800 888 000 (nr bezpłatny)

– 12 293 40 80

na stronie: ksiegarnia.mp.pl

Cena: 100 zł

Dla prenumeratorów: 50 zł

Wersja elektroniczna **bezpłatnie**

Interna Szczeklika

2018/19

MAŁY PODRĘCZNIK